

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні Вченої ради ФПСР
ОНУ імені І.І. Мечникова
Протокол № 1 від «26» 09. 2024 р.
Голова Вченої ради
проф. Дунаєва Л.М.

**ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ**

ступінь вищої освіти другий (магістерський)
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
напрямок підготовки 053 «Психологія»

Одеса 2024

Програма атестаційного екзамену з загальної психології для студентів денної та заочної форми навчання факультету психології та соціальної роботи, спеціальності 053 Психологія, другий рівень вищої освіти – магістр.

Розробники:

Оксана КОНОНЕНКО – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології;

Зоя КІРЕЄВА - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психологічного консультування;

Наталія РОДІНА - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри диференціальної та спеціальної психології;

Ольга ЛИТВИНЕНКО – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної і клінічної психології.

Погоджено із гарантом ОПП 053 «Психологія»

 (Наталія РОДІНА)

Схвалено навчально-методичною комісією факультету психології та соціальної роботи

Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Голова комісії (Маргарита КРЕМЕНЧУЦЬКА)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестаційний екзамен з психології для студентів, що здобувають вищу освіту на другому рівні (магістерському) зі спеціальності 053 Психологія, проводиться як форма підсумкового контролю знань за результатами стаціонарного та заочного навчання.

Метою іспиту є виявлення ступеня відповідності до кваліфікаційних вимог компетентностей, набутих студентами, та перевірка досягнень результатів навчання, визначених Стандартом вищої освіти та освітньою програмою зі спеціальності 053 «Психологія».

Атестаційний екзамен з психології проводиться як комплексна перевірка знань і умінь випускників з дисциплін, передбачених навчальним планом.

Предмет	Теми	Компетен- тності	Програмні результати навчання
Актуальні проблеми теоретичної психології	1. Теоретична психологія як галузь психологічної науки 2. Сучасні теоретичні проблеми психології	ІК ЗК3 ЗК6 ЗК10 СК1 СК9	ПРН3 ПРН9 ПРН10 ПРН11
Методологія та організація наукових досліджень	1. Методологія наукових досліджень 2. Організація наукових досліджень	ІК ЗК2 ЗК3 ЗК7 СК1 СК2 СК3 СК5 СК7	ПРН2 ПРН5 ПРН6 ПРН7 ПРН3 ПРН8 ПРН10
Сучасна психологічна наука у науковому просторі	1. Системний підхід в науці і в психології 2. Постнекласична парадигма: сучасний стан 3. Сучасні технології і методи організації та проведення досліджень у психології	ІК ЗК3 ЗК4 ЗК5 ЗК8 СК1 СК6 СК8	ПРН1 ПРН3 ПРН10 ПРН11
Технології та психометрія психологічного відбору	1. Професійна орієнтація і психологічний відбір як система. 2. Психометричне забезпечення психологічного профвідбору	ІК ЗК1 ЗК2 ЗК9 СК1 СК2 СК4 СК10	ПРН2 ПРН4 ПРН9 ПРН3 ПРН11
БАНК КЕЙС-МЕТОДІВ			

Студент повинен знати та вміти:

- використовувати основні положення міжнародних конвенцій, угод тощо, до яких приєдналась Україна;
- Системно мислити, застосовувати знання, розуміння та творчі здібності до формування принципово нових ідей та концепцій у сфері психологічної практики;
- демонструвати навички роботи у науковому товаристві;
- володіти інформацією щодо організації роботи установ НАН та ВНЗ України, трансформаційних процесів, які відбуваються в них;;
- вміти самостійно проводити наукові дослідження, складати план дослідження та отримувати нові наукові й прикладні результати;
- вміти використовувати сучасні методи пізнання, аналізувати сучасну наукову картину світу, відрізнити наукове знання від поза наукового, визначати фактори, що впливають на розвиток науки;
- вміти при плануванні, виконанні та обробці результатів науково-дослідних робіт виділяти та аналізувати елементи логічної структури власної наукової діяльності (об'єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат);
- формулювати і вирішувати завдання, що виникають в ході науково-дослідної діяльності і потребують поглиблених професійних знань;
- усвідомлювати роль психології як системного синтезу і інтеграції всіх накопичуваних;
- вміти використовувати отримані фундаментальні знання історії психологічних шкіл на всіх етапах виконання науково-дослідної роботи;

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ, ЩО ВІНОСИТЬСЯ НА АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН З ПСИХОЛОГІЇ

БЛОК 1. Актуальні проблеми теоретичної психології

Наукове знання та його структура. Предмет теоретичної психології. Функції теоретичного знання. Структура психологічних теорій. Основні елементи психологічних теорій. Теорія й емпірія. Експеримент і теорія. Теорія як методологічна основа наукового дослідження. Проблеми інтеграції психологічних теорій. Академічна теорія і її особливості. Зміна наукових парадигм і теоретичне знання. Ключові проблеми психології.

БЛОК 2. Методологія та організація наукових досліджень

Поняття наукового дослідження. Вимоги до наукового дослідження. Види наукових досліджень. Поняття методологія, метод, прийом у науковому дослідженні. Типологія методів дослідження. Теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження. Основні поняття і визначення математичних методів та методів статистичної обробки наукових даних. Структура дослідження. Розробка

концептуальних положень і апарату дослідження. Системне моделювання психологічних феноменів. Розробка та експериментальна перевірка моделі, головних ідей, концептуальних положень, що покладені в основу дослідження. Обробка та візуалізація результатів дослідження.

БЛОК 3. Сучасна психологічна наука в науковому просторі

Міждисциплінарність і специфічність психологічного знання. Проблема біологізації розуму та зміна предмету психології: від ідеї «псюхе» до ідеї «структури мови». Психіка і психічна діяльність як предмет психологічних досліджень. Психологія як складова нейронаук. Фактори, що сприяли когнітивній революції 20-го століття. Концепції та системи опису природи психічних явищ. Зміна концепту «поведінка» в межах біхевіорального підходу. Вплив культурних установок на процес сприйняття людини: теорія перцептивних гіпотез та семантичних мереж. Постмодерністська концепція в психології. Феноменологічна концепція структури повсякденного світу людини.

БЛОК 4. Технології та психометрія психологічного відбору

Теоретичні засади оптимізації психодіагностичних методів/тестів з метою здійснення психологічного професійного відбору (ППВ) та профорієнтації абітурієнтів і кандидатів у професію. Доцільність використання досвіду професійного відбору передових країнах, де здійснюються поетапні та багатоступінчаті процедури вивчення профпридатності кандидатів на посади і профорієнтацію молоді. Теорія та практика ППВ персоналу, їх статистичне і психометричне забезпечення. Напрямки вдосконалення процесу відбору на основі реалізації комплексного підходу, який базується на теорії провідних сучасних тенденцій різних напрямків і наук.

Питання для підготовки до екзамену

Перший блок

1. Теоретична психологія як галузь психологічної науки та її предмет.
2. Проблема поняття «психіка».
3. Проблема категорії «діяльність».
4. Проблема категорії «мотивація».
5. Проблема категорії «особистість».
6. Проблема категорії «відображення».
7. Проблема категорії «спілкування».
8. Психологічні теорії періоду відкритої кризи.

9. Концепція наукових революцій Т.Куна.
10. Принцип фальсифікації гіпотез в теорії критичного реалізму К. Поппера.
11. Концепція І. Лакатоса внутрішньої єдності доказів та спростування.
12. Постнекласична наука та її основні відмінності.
13. Психофізіологічна (психофізична) проблема.
14. Психогностична проблема.
15. Психомотиваційна проблема.
16. Психопраксична проблема.
17. Психосоціальна проблема.
18. Принцип детермінізму в психології та його різновиди.
19. Принцип активності та діяльнісний підхід.
20. Принцип системності та його втілення в сучасних дослідженнях.

Другий блок

1. Поняття, зміст, мета і функції науки.
2. Основні ознаки наукового дослідження. Системність, доказовість та теоретичність наукового дослідження.
3. Поняття методологія, метод, прийом у науковому дослідженні. Типологія методів дослідження.
4. Методологія системного аналізу у психологічних дослідженнях.
5. Емпіричні, логічні та теоретичні пізнавальні завдання наукового дослідження.
6. Класифікація наукових досліджень.
7. Наукова проблема. Її ознаки.
8. Характерні особливості теоретичного дослідження у психології.
9. Наукове пізнання і моделювання.
10. Класифікація сучасних системних методологічних підходів у моделюванні.
11. Теорія систем в філософії. Системологія.
12. Системна модель та вимоги до неї.
13. Етапи системного моделювання.
14. Емпірична верифікація моделі дослідження.
15. Спостереження й експеримент. Порівняння і вимірювання. Опитування як метод.
16. Схема та зразок опису мануалів психодіагностичних методик.

17. Структура дослідження. Розробка концептуальних положень і апарату дослідження.
18. Характерні особливості емпіричного дослідження у психології.
19. Розробка та експериментальна перевірка моделі, головних ідей, концептуальних положень, що покладені в основу дослідження.
20. Обробка та візуалізація результатів дослідження.

Третій блок

1. Поняття «наукова школа».
2. Філософська психологія XVIII ст. Основні напрямки.
3. Асоціативна психологія XIX ст. Основні положення.
4. Основні характеристики сучасного психологічного знання.
5. Сучасні підходи до розуміння предмета психології.
6. Емпірична психологія кінця XIX ст. як синтез філософської психології та психофізіології.
7. Перші школи психології як самостійної науки.
8. Сучасні напрямки глибинної психології.
9. Основні ідеї та перспективи природничо-наукової та культурно-історичної традицій у розвитку психології.
10. Діяльнісний підхід у психології: варіанти, проблеми, сучасний стан.
11. Постмодернізм та соціальний конструкціонізм: рівноцінність науки та міфології; повна відносність істини.
12. Діалектична психологія: Конфлікт і протиріччя як основоположний принцип зміни.
13. Концепція інтербіхевіорального поля Дж. Р. Кантора.
14. Когнітивний підхід до виникнення мови і мовлення: модель миттєвого засвоєння мови (Н. Хомського).
15. Сучасні аспекти психофізичної проблеми.
16. Теорія інтелектуального розвитку Ж. Піаже. Значення теорії Піаже щодо ставлення когнітивної психології.
17. Екобіхевіоральний підхід у психології.
18. Когнітивна психологія, її предмет, методи та проблеми дослідження.
19. Два модуси пізнання реальності: науково - логічний та наративний (описовий) (Д. Брунер).
20. Гуманістична психологія: сенс, внутрішня реальність та самокаузальність.

Четвертий блок

1. Етичний кодекс психолога України, особливості роботи фахівця-психодіагноста.
2. Історія тестології та психометрії; етапи становлення психологічного відбору робітників у світі.

3. Вплив темпераменту, задатків і характеру людини на успішність та потенціал особистості у різних видах діяльності – спортивній, трудовій, суспільній.
4. Вплив конституційно-генотипічних особливостей молоді на професійний вибір.
5. Які умови праці, видів діяльності та професії потребують обов'язкового медичного і психологічного профвідбору.
6. Засоби складання професіо- і психограм з метою оцінки умов і характеру праці.
7. Класифікація професійно важливих якостей працівників різних видів діяльності.
8. Особливості та різниця видів професійного відбору: медичного; фізичного, психофізіологічного, психологічного, педагогічного, мандатного.
9. Фази і психологічні особливості криз на етапах вікового і професійного розвитку.
10. Сутність співвідношення задатків і здібностей (загальних, спеціальних і одиничних); коефіцієнти інтелекту (IQ і EQ).
11. Психодіагностичні методи, методики і тести дослідження професійно важливих задатків та якостей.
12. Методи вивчення психофізіологічних і психологічних особливостей школярів при виборі професії.
13. Диференційні можливості використання вербальних тест-опитувальників, проєктивних і психофізіологічних методик.
14. Сутність і класифікація проєктивних технік у профвідборі («Баум-тест», «Хенд-тест», Л.Сонді, М.Люшера та ін.).
15. Сутність когнітивних тестів (Амтхауера, Векслера, Равена).
16. Класифікація тестів: за формою, змістом, способом вирішення, ступенем формалізації.
17. Методи психологічного дослідження: спостереження, цілеспрямована психологічна бесіда (анамнез, катамнез) та ін.
18. Етапи здійснення заходів професійного психологічного відбору.
19. Шляхи і етапи розробки «психологічної моделі еталонного фахівця».
20. Уніфікація і регламентація умов тестування; бланків дослідження, засобів реєстрації результатів, часу і якості рішення тестових завдань

Банк кейс-методів

Завдання спрямовані на вміння організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів; вміння розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі; вміння розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість; вміння доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях; вміння вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

Список рекомендованої навчальної літератури

До першого блоку:

1. Історичне значення психологічної кризи. Методологічне дослідження. Л Виготський - Психологія і суспільство, 2023 - pis.wunu.edu.ua
2. Кононенко О.І. Диверсифікаційний підхід вивчення психологічної складової як умова цілісної професійної підготовки соціальних працівників. Цілісний підхід у психології та соціальній роботі: теорія та практика: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Центральнотраїнський державний університет імені володимира Винниченка, м.Кропивницький. 24.02.2023. - С.15- 17.
3. Кононенко О.І. Праксіологічний підхід в системі забезпечення якості психологічної освіти/ Психолого-педагогічні координати розвитку особистості : зб. наук. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., 1-2 червня 2023 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. с.121-124
4. Максименко С.Д. Забезпечення ментального здоров'я особистості в умовах вищої школи / С.Д. Максименко, С.П. Яланська // Психолого-педагогічні координати розвитку особистості : зб. наук. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., 1-2 червня 2023 р. – Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2023. – С. 3-6.
5. Максименко С.Д., Касинець М.М. Методологія і метод як евристична функція психогенетичного потенціалу особистості/ Українська психологія. XXI століття. Початок. (Дні української психології в Берліні): матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю 27-28 квітня 2023 року: Зб. матеріалів // За ред. В.Г. Панка. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 613 с.
6. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.- метод. посіб. / О. Л. Туриніна. — Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — 206 с. — Бібліогр.: с. 199–205.
7. Методологеми психології [Текст] : монографія / М. В. Савчин. - К. : Академвидав, 2013. - 221, [3] с.
8. Сватенкова Т. І., Тимошенко О. А. Методологічні та теоретичні проблеми психології: навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. – 143 с.
9. Фурман А. В. Методологія парадигмальних досліджень у соціальній психології : монографія / А. В. Фурман. – Тернопіль : Економічна думка, 2013. – 215 с.

До другого блоку:

1. Галян О.І. Експериментальна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2012. 400с.
2. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с.

3. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), К. ВПЦ "Київський університет", 2018. 607 с.
4. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
5. Бочелюк В. Методика та організація наукових досліджень з психології. Центр навчальної літератури, 2019. 360 с.
6. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с. Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/500-eksperimentalna-psihologiya-maksimenko-sd.html>
7. Мельничук О.Б. Психологічна діагностика: Навч. посібник. 3-тє вид. К.: Каравела, 2013. 316 с.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. К.: Каравела, 2012. 328 с.
9. Родіна Н.В. Психологія копінг-поведінки: системне моделювання : дис. докт. псих. наук:19.00.01. Київ, КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. 504 с. Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/4098>
10. Родіна Н.В. Системні дослідження психіки особистості: досвід наукової школи "системне моделювання психологічних феноменів". Психологія та соціальна робота - Вип. 2 (52), 2020 – С. 125-144.
11. Hjelle, D.Ziegler. Personality Theories: Basic Assumptions, Research, and Applications 3th ed.: McGraw-Hill, 1992; К.: PSYLIB, 2006.

До третього блоку:

1. Євдокімова О. О. Історія психології : навч. посіб. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид. допов. Харків. 2020. 320 с.
2. Данилюк І. Історія психології в Україні. К.: Либідь, 2002. 152 с.
3. Маноха І.П., Роменець В.А. Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. К.: Либідь. 2003. 990 с.
4. Семенюк Е.П. Філософія сучасної науки і техніки: Підручник для студ. вищих навч. закл.. Л.: Світ. 2006. 152с.
5. Філософія сучасної науки і техніки: [Підручник для студ. вищих навч. закл.]. / Е.П. Семенюк, В.П. Мельник. Л.: Світ. 2006. 152с.
6. Історія психології: від античності до початку ХХ століття: навч. посібник / Авт-уклад. О. П. Коханова, 2016. НВП «Інтерсервіс». 235 с.
7. Smith N. Current Systems in Psychology. Wadsworth. 2001. 382 p.

До четвертого блоку:

1. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору: [навч. посіб. для слухачів та студ. вищ. навч. закл.] / М.С. Корольчук, В.М.

Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 532 с.

2. Коропецька О.М. Профорієнтація та профпідбір : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. М. Коропецька ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ: [б. в.], 2005. – 234 с.

3. Теорія і практика професійного психологічного відбору / Навчальний посібник для студентів вишів / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К.: Ельга-Ніка-Центр, 2012. - 536 с.

4. Методи психодіагностики в системі профвідбору: метод. посіб / [авт.-уклад. В.В. Синявський та ін.] ; М-во праці та соц. політики України, Держ. центр зайнятості. – К. : [б. в.], 2007. – 287 с.

5. Словник-довідник з професійної орієнтації учнів / АПН України, Ін-т проблем виховання; [уклад.: В.В. Синявський, О.В. Мельник]. – К. : Мегап-ринт, 2007. – 118 с.

6. Щербакова І.М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості: навч.-метод. посіб. / Щербакова І.М., Стадник Г.А. // СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. - 324 с.

Критерії оцінювання

Оцінка «відмінно» (А) ставиться за повну, глибоку, логічну відповідь, демонстрацію розуміння нормативного матеріалу та правильне його тлумачення, доказові висновки, правильне використання правової термінології та літератури.

Оцінка «дуже добре» (В)- ставиться в разі, коли відповідь відповідає зазначеним вимогам, але викладений матеріал недостатньо систематизований, не продемонстровано стійкі вміння у визначенні понять, у висновках і узагальненнях є окремі неточності.

Оцінка «добре» (С) - ставиться в разі, коли відповідь в цілому відповідає зазначеним вимогам, але викладений матеріал не систематизований, не продемонстровано вміння у визначенні понять, у висновках і узагальненнях є неточності.

Оцінка «задовільно» (D) - ставиться, коли студент виявляє розуміння основних положень питань, але спостерігається поверховність знань, визначення понять нечітке, недостатні вміння і аргументи, допущені помилки правильного тлумачення психологічних явищ.

Оцінка «задовільно» (Е) - ставиться, коли студент виявляє розуміння основних положень питань, але спостерігається поверховність знань, невміння визначення понять, недостатні вміння і аргументи, допущені істотні помилки правильного тлумачення психологічних явищ.

Оцінка «незадовільно» (FХ) – ставиться, якщо відповідь неправильна і свідчить про незнання основного матеріалу, грубі помилки у визначення понять, розв'язання питань.

Критерії оцінювання	Кількість набраних балів	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
Відмінно (відмінне розкриття матеріалу, без помилок, вмiле використання нормативних джерел)	90...100	A	відмінно
Дуже добре розкриття матеріалу лише з незначною кількістю помилок)	85...89	B	добре
Добре (розкриття матеріалу вище середнього рівня з кількома помилками)	75...84	C	
Задовiльно (розкриття матеріалу на середньому рівні з помилками)	70...74	D	задовiльно
Задовiльно (розкриття матеріалу на середньому рівні з великою кількістю помилок)	60...69	E	
незадовiльно (нерозкриття матеріалу з великою кількістю iстотних помилок)		FX	незадовiльно